

Cím: ŐSZI BÚZA ÉS ŐSZI ÁRPA NÖVÉNYKÓRTANI FELVÉTELEZÉSE

Ferenczy Lajos Szilárd

Neptun kód: DWGJ59

Növényorvos MSc, nappali munkarend

Növényvédelmi Intézet

Belső témavezető: Dr. Körösi Katalin Orsolya, egyetemi docens, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

A gabonafélék a világ élelmezésében betöltött szerepük miatt a legfontosabbak a termesztett kultúrák közül. Szemtermésük keményítőben és fehérjében gazdag. A világ különböző pontjain az éghajlati adottságok függvényében különböző gabonaféléket termesztnek. A termesztett növények látják el a humán élelmiszeripart és szolgáltatják a megfelelő takarmány alapanyagokat is. Azonban a megfelelő minőségű élelmiszer és takarmány alapanyag előállításához elengedhetetlen figyelembe venni a termény értékmérő tulajdonságai mellett a növényegészségügyi szempontokat is. A gabonafélék és a kukorica esetében is fokozott figyelmet kell fordítani a gombabetegségek megjelenésére, ezen belül is a fusarium fajok (*Fusarium* sp.) okozta növényegészségügyi problémákra. Az elmúlt években tapasztalt termény- és inputanyag ár kilengések miatt a gazdálkodók a gazdasági- és éghajlati változásoknak kevésbé kiszolgáltatott kultúrát keresik, ugyanakkor a kalászos gabonák, főleg az őszi búza, nélküli termelés elképzelhetetlen. A termelés jövedelmezősége betakarítás után dől el a betakarított termény minősítése után. A minőségi kategória megállapítását követően kiderül a termény lehetséges felhasználási lehetősége és felvásárlási ára. A fajtaválasztás során a gazdálkodónak el kell döntenie, hogy nagy termésátlagot hozó fajtát- vagy beltartalmi paramétereiben minőségibb fajtát választ. A világpiaci tendenciák azt mutatják, hogy egyre kevésbé a mennyiségre van kereslet, sokkal inkább a minőségi termékek azok, amik biztos felvásárlóra találnak. A fajtaválasztás során, ahhoz, hogy a választott fajta potenciájának maximumát tudja adni, figyelembe kell venni a termőhely adottságait, hiszen a genotípusban alapvetően meg van határozva a szemek száma/kalász-arány, a betegségellenálló képesség, az ezerszem tömeg, állóképesség és a termés hozam. Sok olyan fajta elérhető már a nemesítőházak kínálatában melyek alkalmazkodóképessége kiemelkedő, ugyanakkor nem hoznak rekordtermést, de a gyengébb területeken is sikerrel termesztethetők. Az őszi búzára, tritikáléra és az árpára ugyan azok a kórokozók jelentenek veszélyt. Kevés olyan betegség van, amely a három kultúra közül csak az egyiket fertőzné meg. Az őszi búza esetében az egyes

kórokozókkal szembeni rezisztenciára/toleranciára nemesítése sikeresnek mondható (pl. lisztharmat, szározsa, vörös rozsa). A levélbetegségek és a kalászfuzáriózis megjelenése és mértéke az időjárás és a termesztéstechnológia függvényei. A toleránsabb fajták előnye, hogy nagyobb fertőzési nyomás mellett biztonságosabban, kevesebb kockázattal termeszthetők. Elmondható, hogy a magyar fajták esetében az egyes fajtákról és azok rezisztencia/tolerancia szintjéről és tulajdonságairól a nemesítő házak által közölt megbízható információk állnak rendelkezésre. A nemesítőházak által megadott jellemzők és termelési/genetikai potenciál abban az esetben maximalizálható, ha biztosítjuk a növény számára a megfelelő agrotechnikai, növényvédelmi, tápanyagutánpótlási műveleteket.

A FAO 2023 júniusában közzétett jelentése szerint 2022-ben lefelé irányuló tendencia volt megfigyelhető a világpiaci árakat tekintve, ami lassú enyhülésnek indult, miután megszűnt az ukrajnai export bizonytalansága, valamint stabilizálódott a Fekete tengeri gabonaexport is, így az importőrök diverzifikálni tudták beszerzési forrásaikat.

Az Egyesült Államokban a becsült vetésterülethez képest (47,5 millió hektár) 4%-kal kevesebb területen vetettek őszi kalászos gabonákat 2023-ban ezért a búza aktuális ára március közepén emelkedett. Oroszország megtámadta Ukrajna gázipari létesítményeit, ami akadályozta a műtrágya gyártást és exportot. Az alacsony gabona terményárak miatt az orosz gazdák elkezdtek fontolóra venni azt, hogy a kalászos gabonák helyett inkább áttértek a szója vagy a borsó termesztésére mert ezen termények felvásárlási árai kiszámíthatóbbak és jövedelmezőségük is kedvezőbb.

A kísérletet a Rábahídvég Áger Urliche Kft. területén állítottam be. A parcellák mérete 25m x 100m. Kutatásom egyik célja az volt, hogy megvizsgáljam, melyik fajta a legellenállóbb a kalászfuzáriózis ellen a kísérletben beállított fajták közül, így kalászvédelmi beavatkozás nem történt. A vizsgálatok eredményeképpen kiderült, hogy az ADESSO fajta a legellenállóbb a fuzáriummal szemben, míg a BALATON a legkevésbé. Az ADESSO malmi minőségű búza kisebb hozamot ad ugyan de beltartalmi mutatói jobbak, ami elősegíti az ellenállóképesség fokozását. A takarmány minőségű BALATON hiába bír nagyobb termőképességgel, beltartalmi értékei kevésbé kedvezőek, így a betegségekkel szembeni ellenállósága is gyengébb. Az eredmények tehát összhangban vannak a nemesítőház által közölt tulajdonságokkal. Kalkulációt végeztem az egyes búzafajták jövedelmezőségét illetően. A világgazdaság és a túltermelés hatására a takarmánybúza kereslete visszaesett és a jobb minőségű gabonáké nőtt a világpiacon, ezek a gabonák így felvásárlási árban kompenzálják, amit az általam végzett számítások is alátámasztanak.